

Metka Kostanjevec

KNJIŽNA ZBIRKA SINJI GALEB – MEDGENERACIJSKI BRALNI UŽITEK

Slovenski šolski knjižničarji in skoraj vsi slovenski (mladi) bralci letos praznujejo poseben jubilej: 70. obletnico izida najstarejše slovenske knjižne zbirke za mladino Sinji galeb. Zbirko je leta 1952 ustanovila založba Mladinska knjiga in v njej je do danes izšlo več kot 350 knjig.

Na Prvi gimnaziji Maribor se zavedamo pomena knjig in branja, zato si že vrsto let prizadevamo na najrazličnejše načine spodbujati tako dijake kot vse zaposlene k obisku šolske knjižnice, ustvarjamo priložnosti za branje in jih s pomočjo najrazličnejših dogodkov, projektov ter predvsem z lastnim zgledom prepričujemo, da je vredno (p)ostati vseživljenjski 'užitkarski bralec'. Prav slednje – spodbujanje prostočasnega vseživljenjskega branja leposlovja – je ena naših najtežjih nalog. Mnogi mladi namreč berejo, ker morajo, in ne razumejo prave vrednosti literature. Tudi zato posebno pozornost namenjamo t. i. medgeneracijskemu branju. Menimo namreč, da smo odrasli tisti, ki s svojim zgledom lahko pomembno vplivamo na bralne navade mladih. Če del svojega časa – bodisi pri pouku, v razredu ali v prostem času – namenimo branju in o tem govorimo tudi z dijaki, lahko zelo uspešno sooblikujemo prioriteto branja, ki jo odraščajoča generacija mladih ponotranji in v nadaljnjem življenju razvija ter prenaša na svoje naslednike.

Kot namreč ugotavlja že Amy Rea, »/.../ je pri branju za užitek veliko podobnosti med vsemi starostnimi skupinami. Vendar pa je tudi med bralci, njihovimi bralnimi navadami, načinom branja in kraji, kjer knjige pridobivajo, dovolj razlik za ugotavljanje medgeneracijskih značilnosti branja.« (Rea 2000)

Prav to je tisto izhodišče, na katerem gradimo, ko načrtujemo raznolike bralske dogodke ne le v okviru naše gimnazije, temveč tudi širše v lokalni skupnosti in s pomočjo literature povezujemo pripadnike različnih generacij. Medgeneracijsko branje je namreč pomembno za prav vse udeležence – za mlajše in starejše bralce, ki berejo iste knjige, se o njih pogovarjajo in jih tudi poustvarjajo. Pri tem pa seveda ne smemo pozabiti na moč prenašanja ljubezni do branja in knjig med generacijami, ki pomembno prispeva k razvoju bralne pismenosti, predvsem pa pogloblja medgeneracijske medosebne odnose.

Zbirka Sinji galeb ima v slovenski literaturi posebno mesto. Je namreč zbirka, ki s knjigami povezuje različne generacije bralcev. Zgodbe iz Sinjega galeba so brali že naši stari starši in starši, brali smo jih mi, zdaj jih berejo naši otroci in vnuki. Da je zbirka Sinji galeb resnično nekaj posebnega in več kot primerna za medgeneracijsko

branje, nam potrjujejo tudi misli nekaterih posameznikov, pripadnikov različnih generacij, ki jih navajam v nadaljevanju.

Začetek izdajanja Knjižnice Sinjega galeba sovпада z mojim vstopom v osnovno šolo. To pa je pomenilo, da me v naši razširjeni družini niso šteli kot kandidata za naročnika te imenitne zbirke, pač pa starejšo sestro in sestrično. Tolažilna nagrada zame je bila Čebelica, statusni simbol zgodnjega otroštva. Kmalu pa sem si začel ogledovati, zatem pa tudi sposojati knjige iz sestrine sobe. Prva je bila bogato ilustrirani *Kon Tiki*, za njo pa *Leteča učilnica* Ericha Kästnerja. Začelo se je dvojno samostojno potovanje: z malimi koraki po okolici domačega kraja, z velikimi pa v širni svet, kot nam to omogočajo knjige.

Trideset let kasneje sva s sinom, ki je sijajen poslušalec, pri branju pa ima ovire, ponovila branje zgodnjega izbora knjig Sinjega galeba. Vse kaže, da pri kakovostni mladinski književnosti generacijski prepad ne obstaja. Dobra knjiga je dobra za vse čase. In tako še tudi sedaj potovanje nadaljujeva v vseh sedmih straneh literarnega neba – proti vzhodu, zahodu, severu in jugu, navzgor, navzdol in vase. (mag. Aco Prosnik, klinični psiholog)

Zgodbe iz zbirke Sinji galeb nosijo posebno mesto v mojem srcu, saj predstavljajo velik del mojega otroštva pa tudi najstništva. Zgodbe, kot so *Pika Nogavička*, *Mali princ* in *Kekec*, sem s pomočjo staršev spoznala že zelo zgodaj in verjetno so prav te bile tiste tri, ki so mi odprle vrata v pisani svet književnosti. Tako sem spoznala čudovite in močne karakterje, ki so mi vsakodnevno vlivali samozavest in poskrbeli, da me ni bilo strah, tudi ko sem odkrivala nova ozemlja. Med njimi se znajdejo Vadžda iz *Zelenega kolesa*, Robin Hood iz istoimenske knjige in deklica Momo, ki se je pogumno bojevala s časom. Momo me je naučila, da so otroški spomini vredni veliko več, kot sem si pripravljena priznati, in da se ljudje ne smemo pozabiti ustaviti v trenutku, saj trenutki hitro postanejo spomini, spomini pa še hitreje zbledijo v pozabo. Da bi nabrala čim več spominov, se zatekam v knjige, ki me vsak dan brez izjeme sprejmejo v svoj topel objem in znova in znova dokazujejo, da tisti, ki bere, živi veliko več kot le eno samo življenje. (Meta Pohar, dijakinja)

Zbirka Sinji galeb odraža pojem 'mladost', ga definira in razlaga. Zajema zgodbe, katerih protagonisti in protagoniste bralcu orišejo, kaj je mladost in kakšne so njene razsežnosti. Že zgodaj nam pokažejo, kako se orientiramo na poti življenja, njihov starostni razpon pa omogoča, da rastejo z nami. Sprva spoznavamo svet preko mlajših knjižnih junakov, ti pa nas ob pravem času predajo v ustrezno vzgojo starejšim in bolj izkušenim. Tak način vzgoje poteka že od nekdaj, največkrat nevede, vendar ima vsak bralec skrbno izbranega "spremljevalca". Tudi mene je tako odprtih rok sprejela Pika Nogavička s svojim konjem in z opico Ficko, z Drejkom sem se čudila pripovedim treh Maršovčkov, nato plula skupaj z bratovščino Sinjega galeba, bila priča umoru zdravnika s Huckom Finnom ter Tomom Sawyerjem, z Vadžo iskala načine, kako zbrati dovolj denarja za zeleno kolo ... Toliko nepozabnih potovanj sem že opravila! (Maša Pohar, dijakinja)

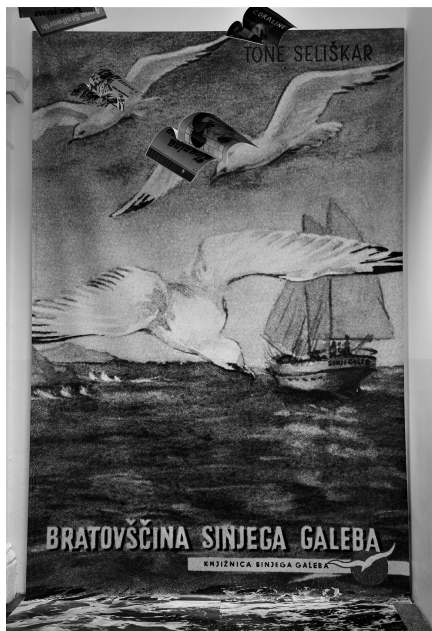
Bratovščina Sinjega galeba mi je dala krila. Ko mi je bilo najbolj hudo, ko sem bil najbolj sam in osamljen, sem se pridružil sovrstnikom na valovih – Ivo in njegovi prijatelji so mi vlivali pogum in vero, da z voljo in s trdim delom, predvsem pa, če si pomagamo, lahko v življenju marsikaj dosežemo. Potem mi je bilo lažje ... (Zdravko Kobalej, upokojenec)

»Mami, veš zakaj je meni Trpinova mamka tako všeč? Ker ve, da je kdaj treba biti tiho in zna poslušati!« (Zala Kostanjevec, osnovnošolka)

Ob 70. rojstnem dnevu Sinjega galeba smo na Prvi gimnaziji Maribor pripravili vrsto dogodkov, s čimer se poklanjamo temu zares izjemnemu dosežku. V praznovanje pa nismo vključili le naših dijakov in zaposlenih, ampak smo k praznovanju povabili tudi širše občinstvo.

Prva v nizu je bila prav posebna razstava: edini v Sloveniji smo zbrali in razstavili vseh 352 knjig, ki so doslej izšle v zbirki. Na »nebu« šolske knjižnice, čitalnice in hodnikov letijo galebi, izdelani iz naslovnice vseh izdanih knjig. Razstavo smo pospremili tudi z razstavnim katalogom.

Utrinki z razstave¹

¹ Več fotografij si lahko ogledate na spletni povezavi <https://www.prva-gimnazija.si/album/na-krilih-sinjega-galeba-razstava-ob-70-letnici-najstarejse-slovenske-knjizne-zbirke-za-mladino?zbirka=2021/2022>

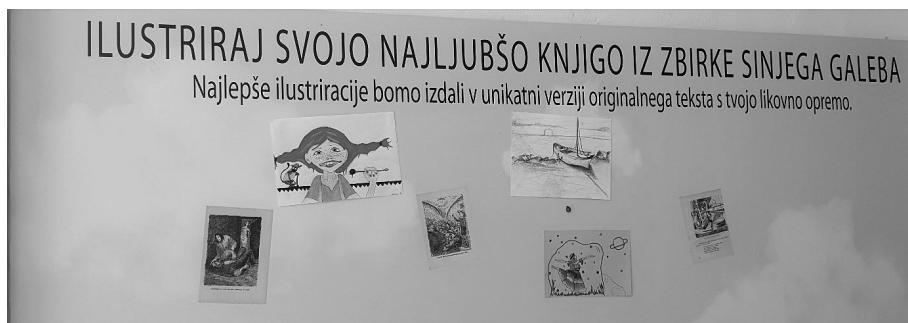
Praznovanje so zaznamovali tudi številni drugi dogodki. Tako sta se profesorski bralni klub in dijaški bralni klub v februarju in marcu posvetila branju zgodb iz zbirke Sinji galeb.

Profesorji in dijaki smo marca obiskali starejše v Domu za ostarele SeneCura Hoče-Slivnica in skupaj preživeli čudovit medgeneracijski literarni večer. Zgodbe iz zbirke Sinji galeb so na ta način povezale kar tri generacije. Vsak od nas je izbral svojo najljubšo knjigo, prebral odlomek iz nje ter pojasnil, zakaj ga je nagovorila prav ta knjiga. Skupaj smo ugotovili, da knjige – ne glede na to, kateri generaciji pripadamo – spreminjajo naša življenja na bolje, da nam literatura nemalokrat nudi »zasilne izhode« iz krute resničnosti, v kateri odraščamo in živimo. Ob tem smo vsekakor potrdili misel, da »Če smo ponosni na preteklost, beremo in se izobražujemo za danes, pišemo in izgrajujemo prihodnost /.../« (Jamnik, <http://www.ds-rs.si/?q=en/node/84>). Za knjige iz zbirke Sinji galeb to še posebej velja. Zgodbe, ki jih že sedem desetletij zelo premišljeno in z največjo mero odgovornosti do (mladih) bralcev izbirajo in med nas širijo uredniki zbirke, nas znova in znova nagovarjajo, ob njih rastemo in predvsem neizmerno uživamo.

Utrinki z obiska Doma za ostarele SeneCura Hoče-Slivnica

Ker pa branje in pogovor o prebranem še zdaleč nista vse, kar omogočajo knjige in kar prispeva k uspešni vzgoji vseživljenjskega bralca, smo na Prvi gimnaziji razpisali tudi likovni natečaj za najboljšo ilustracijo katere koli zgodbe v zbirki. Ob koncu natečaja bo najboljša izbrana ilustracija objavljena v posebni knjižici skupaj z ilustriranim odlomkom.

V okviru Nacionalnega meseca skupnega branja 2022 smo dijaki in zaposleni brali odlomke iz knjig zbirke Sinji galeb, k branju pa smo povabili tudi družine in prijatelje. V okviru projekta Športajmo in berimo smo vključili tudi naše dijake športnike.

V počastitev Sinjega galeba bo v 4. sezoni bralne značke za dijake in zaposlene Prve gimnazije Maribor morala biti vsaj ena od prebranih knjig za osvojitve priznanja v letu 2023 ena od knjig iz zbirke Sinji galeb.

Ob koncu praznovanja bodo naši papirnati galebi simbolično poleteli v domove vseh bralcev in jih spomnili na izjemno bogastvo in večno aktualnost literarnega izročila knjižne zbirke Sinji galeb.

Verjamem, da bomo z našimi prizadevanji pomembno prispevali k nadaljevanju tradicije zbirke Sinji galeb in na poseben način prav vse sodelujoče povezali do konca življenja. Če sta namreč najprej otroštvo in potem mladost s svojo zmožnostjo nenehnega čudenja, z neobremenjenostjo in nagnjenostjo k odkrivanju novega odličnega časa za prepoznavanje naših lastnih bralnih užitkov, sta odraslost in pozneje starost most, ki z močjo izkušenj in zavedanja bogastva vsakodnevnega branja povezuje in sklepa krog medgeneracijskega vseživljenjskega branja

Viri

Amy Rea 2020: Reading Through the Ages: Generational Reading Survey. *Library Journal* (Jan. 06, 2020). <https://www.libraryjournal.com/story/Reading-Through-the-Ages-Generational-Reading-Survey>

Tilka Jamnik: *Ob rastoči knjigi rastejo tudi (mladi) bralci: Skupne točke Rastoče knjige in Bralne značke: rastočnost in živost*. <http://www.ds-rs.si/?q=en/node/84>